

ՏԱՆԻՄԱՐՔԱՅԻՈՅ ՀԻՆ ԱՌԱԿՆԵՐ.

— Շատ անգամ անիկայ որ կըսէրք վաշխը (մուսմէյէ) մեղք է, բնաւ ոսկի չունի : Բայց անիկայ որ կըսէրք վաշխը մեղք չէ, բնաւ Աստուած չունի :

— Գեշ խորհուրդները միշտ դուռը բանալու կըջանան : Գլուխին դեռ ներս չխորած նայէ որ մէկէն դուռը վրանին գոցես :

— Կիներ ծեծողը՝ աշձեռքովը ձախձեռքը կըծեծէ :

— Որուն սրտին մէջ որ ոսկին կըբնակի, Հաւատք, Յոյս եւ Սէր դուռը կըպտըտին :

— Նոր փաստաբան՝ նոր դատաստան. նոր գիտուն՝ նոր դրուրին. նոր բժիշկ՝ նոր հիւանդուրիւնք. նոր բարեկամ՝ նոր սնտախ խօսքեր :

— Խիտունը չարախօս դրացիներէն վախնալով տունը հետը կըպտըտցնէ :

— Շողոքորթութիւնը շուքի կընմանի, գրեզ ոչ կըմեծցնէ եւ ոչ կըպզտիկցնէ :

— Աղքատին սեղանին վրայ անանաս գտնուելուն պէս սակաւագիւտ են չգլորող ծեր ձին, ամենեւին չխաբող վաճառականը, վաստըկող խաղացողը, շինած լաքերէն աւելցածը ետ տուող դերձակը, սուտ չըսող վիուկը (ֆայճը գարը), եւ մատուրներուն վրայ չգարնող տակառագործը :

— Նոր աշխարհին ոսկին հին աշխարհը կործանեց :

— Քանի որ գաղտնիքս ուրիշի չեմ յայտնէր, բանտարկեալ գեղի մը պէս քովս կըկենայ. բայց երբոր ուրիշի գայն յայտնեմ, ես անոր գերին կըլլամ :

ԵՐԿԻՐ ԵՐԿԻՐ.

Ինչո՞ւ համար այնչափ տխուր ու դեղնած ես Փերդինանտոս : Անշուշտ գեշ լուրեր ինծի կըբերես :

— Տէր, ալ չեմ կրնար նաւաստիքը բռնել. քե որ ծովեզերքը չերեւնայ, բանդ բուսած է, վասն զի ամենքը մէկ բերան արիւնդ կուզեն :

Դեռ խօսքը բերանն էր եւ անա կատաղի ամբոխը հասաւ : Ապստամբաց աղաղակը, խաղաղ նաւահանգստին մէջ բափուռող խռովայոյզ այնաց ձայնին կընմանէր :

Մատնիջ դաւաճան՝ կըգոչէին, ուր են մեզի ըրած խոստմունքներդ : Ազատե՛ գմեզ անօթութենէ. հաց տուր մեզի որ ուտենք, եւ քե որ չունիս, արիւնդ տուր որ խմենք :

Վսեմախոն Քոյոմպոս անոնց կատաղութեանը դիւցազնական քաղցրութեամբ մը պատասխան տուաւ .

— Թէ որ արեամբս կրնաք երջանիկ ըլլալ, ձերն է՝ առէք. բայց բողէք, աղաչեմ, որ արեւուն իր նուիրական ճառագայթներովը արեւելքն ոսկեզօծելը մէկ մըն ալ տեսնեմ : Թէ որ վաղը բնաւ ազատարար ափունք մը չերեւնայ, այն ատեն ես ձեզմէ մահա պիտի խնդրեմ. բայց մինչեւ այն ատեն նոյն ճամբուն հետեւեցէք եւ վստահ եղիք յԱստուած :

Պիւցազին հանդարտ ու անխռով կերպարանքովը նորէն կըհանդարտին, ձայներնին կըքաշեն :

— Տէր, ըսածիդ պէս ըլլայ, կրկանչեն միաբերան. բայց քե որ արեգակն առանց մեզի փրկութիւն ցուցնելու ելլէ, անոր լոյսը վերջին անգամ տեսած պիտի ըլլաս :

Եւ արեգակը հորիզոնէն վար կիջնար. վերջալոյսը գիշերուան տեղիք կուտար. եւ նաւապետին կուրծքը ճնշուած՝ չէր կրնար հանգիստ շունչ առնուլ :

Նաւուն ողնափայտը լայնածաւալ ու անբնակ ամայի ծովը փրփրերալի կըպատռէր կանցներ. աստղերը մէկիկ մէկիկ անձայն լուրսեամբ կերեւային. բայց աւանդ որ յուսոյ աստղը բնաւ չէր երեւնար. երկիրն ու փրկութիւնը շատ հեռու էին : Տխուր գիշերն անքուն կանցըներ Քոյոմպոս, հեռադիտակը ձեռքը եւ աջուրներն անդադար արեւմուտք դարձուցած :

— Դեպ ի արեւմուտք, դեպ ի արեւմուտք քոյր, ճով նաւդ իմ հաւատարիմ : Դուն ես իդձերուս եւ ակնկալութեանցս նպատակը. օրհասական մտածմունքս ու սիրտս կողջունեն գրեզ :

Բայց ինչ ոտնաձայն է :

Փերդինանտոս, ինչո՞ւ աւելի տխուր ու դեղնած ես. ինչ լուր կըբերես :

— Տէր, բանդ լմնցած է. անա արեւը, նուիրական ճառագայթներովը դրօշակնիս լուսաւորեց :

— Հանգարտ կեցիր, Փերդինանտոս, այս ճառագայթներն Աստուծոյ ձեռքէն ելած են, որ մէկ բեւեռէ մինչեւ միւսը կըհսկէ, եւ որոնք որ յոյսերնին իր վրայ դրած են՝ գիտէ անոնց առջեւ վերջին ճամբան բանալ : Մնաս բարով, բարեկամ, անդին ալ կըտեսնուինք :

Թուրերու շկանիւնը օդը կըբեղացընէր, երկարներն ու շղթաները մեծաշառագ կըպատրաստուէին : Քոյոմպոս անխռով սրտիւ ինք զինքը

երկնքի ճամբորդութեան կը պատրաստէր. եւ ահա յանկարծ չորս կողմէն այս ցնծալից ձայնը միայն լսելի եղաւ.

— Երկիր, Երկիր :

Ձոր ոչ ոք կրցեր էր գուշակել, եւ Քոյումալոսի հանձարը համարձակեր էր յուսալու, նորածագ արեւուն ճառագայթներով լուսաւորուած կերեւար. եւ նաւաստիք այն մեծ մարդուն ոտքն ընկած՝ իրենց շնորհակալութեան պաղատախառն ձայներն առ ամենակարողն Աստուած կը բարձրացընէին :

ԵՐԿԱՐԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ.

Շատ ու զանազան փորձերով հաստատուած քան է որ մարդկանց սովորական կեանքը 36 տարի է. իսկ երկարակեաց մարդիկ եօթանասունէն մինչեւ ութսուն տարի հազիւ կապրին, եւ կանայք երբեմն քիչ մըն ալ աւելի. ուստի իննսուն տարի ապրողներուն մէջ հարիւր եօթանասունը կը իկ մարդ՝ հարիւր երկու մարդ գտնուած է. հարիւր տարի ապրողներուն մէջ հարիւր յիսունը կը իկ մարդ՝ հարիւր երկու մարդ : Բայց զարմանալին այս է որ կարգէ դուրս երկայնակեցութիւնները երկու մարդոց մէջ կը գտնուին :

Սկովտիացի մը, Մաճառ մը եւ Ամերիկացի մը 180 տարեկան մեռեր են. Նորվեկիացի մը, Ժամայիքացի սեւ մը 160 տարեկան. Տանիմարքացի մը եւ ուրիշ քանի մը հոգի 146 տարեկան :

Եւրոպայի տէրութեանց մէջ ամենաճիշդ կերպով կիմացուի մեռած ու ծնած մարդկանց թիւը : Այն հաշիւներով կիմացուի որ 22 նորածին տղոց մէջ մեկը մեռած կը ծնի :

Մեռած 1,000 հոգւոյ

221ը առաջին տարուան մէջ կը մեռնին

77ը երկրորդ տարուան մէջ,

39ը երրորդ տարուան մէջ :

Գումար 337 մեռեալք

Այս ինքն մեռածներուն երրորդ մասէն աւելին կենաց առաջին երեք տարիներուն մէջ են : Մինչեւ հիմա եղած քննութիւններէն կերեւայ որ ամեն տարիքի մէջ նոյնչափ մարդ ջմեռնիր. եւ ընդհանրապէս այս է տարիքներուն հետ մեռնողնե-

րուն համեմատութիւնը. իսկ իննսուն տարեկան մեռնողներուն թիւը առաջին տարուան մէջ մեռնողներուն կը համեմատի :

Մարդուս կեանքը շատ աւելի վտանգի մէջ է մայրաքաղաքներն ու քաղաքները քան թէ գիւղաքաղաքներն ու գեղերը. եւ պատճառն յայտնի է, վասն զի գեղացիք քաղաքացւոց զխտրեանց շատերէն ազատ կը մնան, որ մարդուս կեանքը մաշելով գերեզմանին ճամբան կը կարճեցընեն :

Մեր ընթերցողաց որոշ գաղափար մը տալու համար Գաղղիոյ քաղաքաց ու գիւղից մեռնողներուն համեմատական ցանկը դնենք, որ ամեն տեղի կրնայ յարմարիլ :

10ին մեկը	1էն մինչեւ	2 տարեկան կը մեռնի
60ին »	7էն մինչեւ	8 » »
147ին »	15էն մինչեւ	14 » »
100ին »	19էն մինչեւ	20 » »
40ին »	20էն մինչեւ	50 » »
10ին »	50էն մինչեւ	74 » »

Գաղղիոյ հարուստ գաւառներուն մէջ

կը մեռնին, 46ին մեկը.

Աղքատ գաւառներու մէջ	»	33ին մեկը.
Գեղերու մէջ,	»	40ին մեկը.
Գիւղաքաղաքաց մէջ,	»	33ին մեկը.
Քաղաքաց մէջ,	»	28ին մեկը.
Մեծ քաղաքաց մէջ,	»	24ին մեկը.

Հետեւեալ աղիւսակով ալ կիմացուի որ քանի որ ժողովրդեան մը մէջ քաղաքակրթութիւնը ծաղկի, մեռնողներուն թիւն ալ այնչափ կը պակսի, վասն զի քաղաքակրթութեամբ կենաց զիրութիւնները կը շատնան, եւ կենաց պահպանութեան հարկաւոր եղած հնարքները կիմացուին.

1780ին մեռեր են ի Գաղղիա	29ին մեկը.
1802ին »	» 30ին մեկը.
1820ին »	» 39ին մեկը.
1840ին »	» 48ին մեկը.
1850ին »	» 50ին մեկը.
1851ին »	» 51ին մեկը.

Այս ալ ստուգուած է որ ծնանողները մեռնողներէն աւելի են, այնպէս որ հիմակուան դարուս մէջ ժողովուրդք պակսելու տեղ կ'աճին կը բազմանան : Եւ որովհետեւ հիմա 25 մեռնողներու տեղ 30 կը ծնանին, երբ այսպէս 50 տարի երբայ, աշխարհիս բնակչաց թիւը կը կրկնապատկի :